

Natuurtoets Dobbetslaan

Generalenbuurt, Eindhoven
Stichting Woonbedrijf SWS.Hhvl.

25 februari 2022

Contactpersoon

[REDACTED]
Junior specialist ecologie

M [REDACTED]
E [REDACTED]

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 220
3800 AE Amersfoort
Nederland

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding en doel	5
1.2	Leeswijzer	5
2	Projectgebied en ingreep	6
2.1	Omschrijving projectgebied	6
2.2	Ingreep project	8
3	Methode	9
3.1	Inleiding	9
3.2	Methode soortgericht onderzoek	9
3.2.1	Vleermuizen	9
3.2.2	Gierzwaluw	11
3.2.3	Huismus	11
3.2.4	Deskundigheid betrokken ecologen	11
4	Resultaten	12
4.1	Vleermuisonderzoek	12
4.2	Broedvogelonderzoek	15
4.2.1	Gierzwaluw	15
4.2.2	Huismus	15
4.3	Conclusie soortgericht onderzoek	17
5	Effectbeschrijving en toetsing	18
5.1	Effectbeschrijving	18
5.2	Toetsing	19
5.2.1	Vleermuizen	19
6	Mitigatie- en compensatieplan	20
6.1	Inleiding	20
6.2	Algemeen	21

6.3	Zorgplicht	21
6.4	Mitigerende maatregelen vleermuizen	21
6.5	Samenvatting activiteitenplan	24
7	Ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming	25
7.1	Inleiding	25
7.2	Andere bevredigende oplossing	25
7.3	Wettelijke belangen	25
7.4	Staat van instandhouding	26
Bijlagen		
Bijlage A Wettelijk kader Wnb – soortbescherming		28
Bijlage B Resultaten soortgericht onderzoek Generaal Dibbetslaan		32
Bijlage C Resultaten soortgericht onderzoek Generaal van Nijnattenstraat en Generaal Smissenaertstraat		33
Colofon		35

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Stichting Woonbedrijf SWS.Hhvl (hierna Woonbedrijf) heeft het voornemen om woningen op de adressen Generaal Dibbetslaan 125 t/m 189, Generaal Smislaertstraat 2 t/m 12 en Generaal van Nijmegenstraat 65 t/m 77, te Eindhoven te slopen en te vervangen door nieuwbouwappartementen. Het gaat in totaal om 47 woningen. De werkzaamheden kunnen leiden tot negatieve effecten op beschermde soorten en daarmee overtreding van de Wet natuurbescherming (hierna Wnb, zie Bijlage A). Het is daarom noodzakelijk om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van beschermde soorten en of de voorgenomen ingrepen leiden tot negatieve effecten op deze soorten.

Arcadis heeft in opdracht van Woonbedrijf soortgericht onderzoek uit laten voeren door Staro Natuur & buitengebied. Dit onderzoek is uitgevoerd in twee delen. De woningen van de Generaal Smislaertstraat en Generaal van Nijmegenstraat zijn in 2020 onderzocht en de woningen van de Generaal Dibbetslaan zijn in 2021 onderzocht op het voorkomen van de beschermde soorten. Tijdens het soortgericht onderzoek is het projectgebied tevens beoordeeld voor de overige soortgroepen behorende tot de bescherming van "Algemene soorten" (amfibieën en zoogdieren) en vogels met niet-jaarrond beschermde nesten (Vogelrichtlijn).

In dit rapport zijn de resultaten van de uitgevoerde onderzoeken beschreven en is een toetsing aan de verbodsbepalingen van de Wnb opgenomen. De toetsing is aangevuld met een mitigatieplan en onderbouwing voor een noodzakelijk te verkrijgen ontheffing in het kader van de soortbescherming van de Wnb. Uitgangspunt van het mitigatieplan is om wettelijke overtredingen te voorkomen, al of niet door middel van het treffen van compenserende en/of mitigerende maatregelen. Deze rapportage dient dan ook als onderbouwend document voor het doorlopen van een ontheffingsprocedure Wnb.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn het projectgebied en de ingreep beschreven. Hoofdstuk 3 gaat in op de gebruikte methode het soortgericht onderzoek en worden de resultaten behandeld. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de effectbeoordeling en toetsing op de Wnb. Hoofdstuk 5 betreft het mitigatie- en compensatieplan en hoofdstuk 6 betreft de relevante informatie ten behoeve van de ontheffingsaanvraag opgenomen.

In bijlage A is het wettelijk kader van de Wnb opgenomen, in bijlage B de veldgegevens van het soortgericht onderzoek.

2 Projectgebied en ingreep

2.1 Omschrijving projectgebied

Het projectgebied ligt in het stadsdeel Begijnenbroek in Eindhoven, en bestaat uit 47 grondgebonden woningen (zie omkadering Figuur 1). Het gaat om de woningen aan de woningen:

- Generaal Dibbetslaan 125 t/m 189;
- Generaal Smislaertstraat 2 t/m 12;
- Generaal van Nijnttenstraat 65 t/m 77.

Het gaat om gezinswoningen van drie verdiepingen, opgetrokken uit bakstenen, zonder open stootvoegen, met een pannendak met overhangende kantpannen, een brede bakgoot en een overstek op de kopgevels. De woningen hebben geen voortuin, maar wel een achtertuinen omgeven door een muren en in de achtertuinen staan schuren. Zie Figuur 2 voor impressiefoto's.

Figuur 1. Ligging projectgebied (rood omkaderd): Generaal Dibbetslaan, Generaal Smislaertstraat en Generaal van Nijnttenstraat, Generalenbuurt Eindhoven.

Figuur 2. Foto-impressie van projectwoningen (Streetsmart Cyclomedia). Linksboven: westelijke kopgevel Gen. Dibbetslaan; rechtsboven: voorgevels Gen. Dibbetslaan; midden links: westelijke kopgevel met achtertuinen en park Gen. Dibbetslaan; midden rechts: voorgevel met park Gen. Dibbetslaan.; linksonder: kopgevels en straatbeeld van Gen. Smislaertstraat en Gen. Nijntaenstraat; rechtsonder: voorgevels Gen. Nijntaenstraat.

2.2 Ingreep project

Werzaamheden

Het voornemen is om de huidige woningen te slopen en te vervangen voor in totaal 150 nieuwbouwappartementen.

Planning

De startdatum voor de sloopwerkzaamheden is gepland in april 2023. Start nieuwbouwwerkzaamheden is gepland in augustus 2023. Oplevering van de nieuwe woningen is naar verwachting in januari 2024.

3 Methode

3.1 Inleiding

Voor het project is soortgericht onderzoek uitgevoerd. Daarbij zijn de woningen aan de Generaal Dibbetslaan in 2021 onderzocht (bijlage B) en de woningen aan de Generaal Smislaertstraat en Generaal van Nijntzenstraat in 2020 (bijlage C). In 2020 is een groot deel van de woningen in de Generalenbuurt onderzocht alleen de woningen aan de Generaal Dibbetslaan vielen toen buiten het onderzoeksgebied waardoor deze woningen in 2021 zijn onderzocht op de aanwezigheid van beschermde soorten. Voor dit project is geen Quickscan flora & fauna uitgevoerd. Arcadis heeft voor Woonbedrijf en andere woningcorporaties talloze quickscans en soortgerichte onderzoeken uitgevoerd in Eindhoven en omgeving. De huidige projectwoningen zijn betreft bouwjaar, woningtype, materiaalgebruik en ligging van de woningen vergelijkbaar met eerder onderzochte woningen. Op basis van *expert judgement* en eerder opgedane kennis en ervaring van soortgelijke projecten zijn de te onderzoeken soorten voor het soortgericht onderzoek bepaald: gierzwaluw, huismus en vleermuizen. Voor algemeen voorkomende maar niet beschermde soortgroepen als algemene broedvogels, grondgebonden zoogdieren en amfibieën wordt ervan uitgegaan dat deze soorten mogelijk aanwezig zijn binnen het plangebied. In de volgende paragraaf is de gehanteerde onderzoeksmethode uitgeschreven.

3.2 Methode soortgericht onderzoek

Het soortgericht onderzoek is uitgevoerd door Staro Natuur & buitengebied (zie Bijlage B en Bijlage C voor de volledige rapportage). Alle onderzoeken voldoen aan de minimale eisen van de onderzoeksprotocollen van de desbetreffende qua onderzoeksperiode, duur van elke onderzoeksrondte en weersomstandigheden.

3.2.1 Vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen richt zich op het vaststellen van de functies van het gebied voor vleermuissoorten. Gezien de verspreiding van de vleermuissoorten in Nederland en de beschikbare functies voor vleermuizen binnen het projectgebied, zijn de volgende vleermuissoorten binnen en in de omgeving van het projectgebied te verwachten: gewone en ruige dwergvleermuis, laatvlieger en gewone grootvleermuis (Verspreidingsatlas). De volgende functies voor vleermuizen zijn onderzocht:

- Foerageergebied
- Vliegroute
- Verblijfplaatsen gebouw bewoonende soorten
  - Zomerverblijfplaats
  - Kraamverblijfplaats
  - Paarverblijfplaats & zwermgedrag

De gewone dwergvleermuis gebruikt in de winter bepaalde gebouwen als massale winterverblijfplaats. De gebouwen kenmerken zich vooral door een robuuste bouwstijl, zoals flatgebouwen of grote kantoorpanden, de aanwezigheid van diepe spleetvormige ruimten (spouw, dilatatievoeg, holle vloerelementen etc.) en een ruimte met een dusdanig grote oppervlakte dat er meer dan honderden tot duizenden vleermuizen in kunnen verblijven. In dit geval is ervoor gekozen om geen onderzoek uit te voeren naar massale winterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen gedurende de nacht, omdat de woningen in het projectgebied niet voldoen aan de specificaties van een mogelijke massawinterverblijfplaats; de spouwmuren van de woningen is niet voldoende oppervlakte beschikbaar waarin een grote hoeveelheid aan gewone dwergvleermuizen in kan verblijven. Wel kan het mogelijk zijn dat zomer- of paarverblijven gebruikt worden als klein winterverblijf.

Op basis van de functies van het gebied voor vleermuizen en de te verwachten soorten binnen het projectgebied is de inspanning en tijdsperiode van het onderzoek vastgesteld. Zie Tabel 1 voor een overzicht van de bezoekdata, de onderzoeker(s), de onderzochte functie en het moment op de dag en de weersomstandigheden per deelgebied.

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd met behulp van verschillende batdetectors (Pettersson D240x, Batlogger M & Anabat Walkabout), waarmee het mogelijk is opnames te maken van de geluiden. De veldbezoeken voldeden allen aan de minimale voorwaarden (weersomstandigheden) voor het uitvoeren van soortgerichte inventarisaties. Zie Tabel 1 voor de weersomstandigheden en data van de veldbezoeken van het vleermuisonderzoek.

Het onderzoek bestond uit vijf onderzoeksrondes, waarvan twee avondrondes en één ochtendronde in het voorjaar, en twee onderzoeksrondes in de avond/nacht in het najaar. Hieronder staan voor beide jaren waarin het onderzoek plaats vond de bijzonderheden beschreven.

Onderzoek 2020: Generaal Smissaertstraat en Generaal van Nijnattenstraat

Het onderzoek van de Generaal Smissaertstraat en Generaal van Nijnattenstraat is uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2017.

Het onderzoek naar verblijfplaatsen in de ochtend is uitgevoerd met de fiets. Deze onderzoeken zijn dan ook met minder personen uitgevoerd dan het onderzoek in de avond tijdens het voorjaar.

Tijdens het onderzoek naar verblijfplaatsen in het najaar is ook afgeweken van de vuistregel dat in het donker meer dan minstens driekwart van het onderzoeksgebied te (over)zien of te beluisteren moet zijn. De rondes in het najaar zijn ook uitgevoerd door minder personen dan in de avond van het voorjaar. Het onderzoek is dan gericht op het aantonen van paarverblijfplaatsen en aantikkende vleermuizen die een mogelijke winterverblijfplaats kunnen aantonen. Dan is de vuistregel dat er minstens driekwart van het onderzoeksgebied te overzien moet zijn ook niet van kracht. We hebben gemerkt dat er met weinig mensen op een efficiënte en effectieve manier paarverblijfplaatsen en mogelijk winterverblijfplaatsen kunnen worden aangetoond en hun territoria in kaart te brengen. Tijdens het onderzoek is ook gebruik gemaakt van een warmtebeeldcamera, waardoor vleermuizen makkelijker te volgen zijn en beter zijn waar te nemen als ze aan het aantikken of zwermen zijn.

Onderzoek 2021: Generaal Dibbetslaan

Het vleermuisonderzoek bij de woningen aan de Generaal Dibbetslaan zijn uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2021.

Het onderzoek in de avond in de kraamperiode is uitgevoerd door drie deskundigen. Het onderzoek naar verblijfplaatsen in de ochtend tijdens de kraamperiode is uitgevoerd met minder personen dan de avondrondes in het voorjaar, conform het Vleermuisprotocol 2021; "doordat het zwermen 's ochtends meer tijd in beslag neemt dan het uitvliegen 's avonds, kan een waarnemer in de nanacht een groter gebied overzien door rond te lopen of te fietsen".

De onderzoeksrondes tijdens het najaar zijn uitgevoerd door twee deskundigen. Tijdens het onderzoek naar mogelijke paarverblijfplaatsen en zwermgedrag van vleermuizen is het mogelijk een groter gebied te overzien met minder deskundigen.

Tabel 1. Verantwoording veldonderzoek vleermuizen.

Deelgebied	Datum	Tijd	Weersomstandigheden	Aantal personen
Generaal Dibbetslaan	08-05-2020	03.00-06.00	Helder, 10 °C, 1 Bft	2
Generaal Dibbetslaan	08-06-2021	02.20-05.30	Lichtbewolkt, 14°C, 1 Bft	2
Generaal Dibbetslaan	08-06-2021	21.50-00.30	Helder, 22°C, 1 Bft	3
Generaal Dibbetslaan	06-07-2021	21.55-00.25	Licht bewolkt, 16°C, 2 Bft	3
Generaal Dibbetslaan	30-08-2021	21.30-23.30	Helder, 16°C, 2 Bft	2
Generaal Dibbetslaan	28-09-2021	23.00-01.00	Licht bewolkt, 12°C, 2 Bft	3
Generaal Smissaertstraat	08-05-2020	03.30-06.00	Helder, 8°C, 1 Bft	4
Generaal Smissaertstraat	11-06-2020	21.55-00.25	Licht bewolkt, 16°C, 2 Bft	3
Generaal Smissaertstraat	12-07-2020	21.50-00.20	Helder, 15°C, 2 Bft	3
Generaal Smissaertstraat	24-08-2020	23.45-01.45	Helder, 14°C, 2 Bft	2
Generaal Smissaertstraat	16-09-2020	21.00-23.00	Helder, 17°C, 4 Bft	2
Generaal van Nijnattenstraat	08-05-2020	03.30-06.00	Helder, 8°C, 1 Bft	4
Generaal van Nijnattenstraat	03-06-2020	21.45-00.15	Licht bewolkt, 18°C, 3 Bft	8
Generaal van Nijnattenstraat	07-07-2020	21.55-00.25	Zwaar bewolkt, 16°C, 2 Bft	5
Generaal van Nijnattenstraat	24-08-2020	23.45-01.45	Helder, 14°C, 2 Bft	2
Generaal van Nijnattenstraat	16-09-2020	21.00-23.00	Helder, 17°C, 4 Bft	2

3.2.2 Gierzwaluw

Het gierzwaluwonderzoek is uitgevoerd conform de methode van het NGB soortinventarisatieprotocol voor gierzwaluwen versie juli 2017. Er zijn per deelgebied 3 onderzoeksrondes uitgevoerd, zie Tabel 2 voor de weersomstandigheden, de data van de veldbezoeken.

Bij het onderzoek naar gierzwaluwen is gelet op de aanwezigheid van rondvliegende gierzwaluwen in de omgeving van de betreffende panden. Aan de hand van het gedrag van aanwezige gierzwaluwen is vastgesteld of nestplekken van de vogels zich bevinden in de gebouwen binnen het projectgebied.

Tabel 2. Verantwoording veldonderzoek gierzwaluw.

Deelgebied	Datum	Tijd	Weersomstandigheden	Aantal personen
Generaal Dibbetslaan	08-06-2021	19.50-22.15	Helder, 23°C, 2 Bft	1
Generaal Dibbetslaan	24-06-2021	19.55-22.10	Helder, 22°C, 1 Bft	1
Generaal Dibbetslaan	06-07-2021	19.55-22.10	Helder, 17°C, 2 Bft	1
Generaal Smislaertstraat	11-06-2020	19.55-22.15	Licht bewolkt, 19°C, 2 Bft	1
Generaal Smislaertstraat	01-07-2020	20.00-22.30	Licht bewolkt, 19°C, 2 Bft	1
Generaal Smislaertstraat	12-07-2020	19.50-22.20	Licht bewolkt, 19°C, 2 Bft	1
Generaal van Nijntzenstraat	03-06-2020	19.45-22.10	Bewolkt, 19°C, 2 Bft	1
Generaal van Nijntzenstraat	29-06-2020	20.00-22.35	Licht bewolkt, 18°C, 4 Bft	1
Generaal van Nijntzenstraat	07-07-2020	19.55-22.15	Zwaar bewolkt, 18°C, 1 Bft	1

3.2.3 Huismus

Het huismusonderzoek is uitgevoerd conform de methode van het NGB soortinventarisatieprotocol voor huismussen versie juli 2017, zoals geadviseerd in het kennisdocument Huismus van BIJ12. Er zijn per deelgebied twee veldbezoeken uitgevoerd door één persoon waarbij het veldbezoek specifiek is gericht op huismussen, zie Tabel 3 voor de weersomstandigheden en de data van de veldbezoeken.

Bij het onderzoek naar huismussen is gelet op de aanwezigheid van huismussen in de omgeving van het complex. Aan de hand van het gedrag van aanwezige huismussen is vastgesteld of nestplekken van de vogels zich bevinden in de gebouwen binnen het projectgebied. Verder is gekeken naar geschikt habitat voor de huismus binnen en rond het projectgebied, zoals wintergroene struiken, foerageergebied, stofbad en water.

Tabel 3. Verantwoording veldonderzoek huismus.

Deelgebied	Datum	Tijd	Weersomstandigheden	Aantal personen
Generaal Dibbetslaan	13-04-2021	08.30-09.45	Helder, 4°C, 1 Bft	1
Generaal Dibbetslaan	07-05-2021	08.30-09.30	Lichtbewolkt, 4°C, 0 Bft	1
Generaal Smislaertstraat	16-04-2020	08.00-09.30	Helder, 12°C, 1 Bft	1
Generaal Smislaertstraat	06-05-2020	08.30-09.40	Helder, 13°C, 2 Bft	1
Generaal van Nijntzenstraat	16-04-2020	09.30-11.30	Helder, 17°C, 1 Bft	1
Generaal van Nijntzenstraat	06-05-2020	12.00-13.00	Helder, 16°C, 2 Bft	1

3.2.4 Deskundigheid betrokken ecologen

De inventarisaties zijn zowel in 2020 als in 2021 uitgevoerd door Adviesbureau Staro Natuur & Buitengebied. Alle betrokken ecologen hebben ruime ervaring met het uitvoeren van vleermuis-, vogel- en zoogdieronderzoek (veldonderzoek, monitoring, ecologische begeleiding, directievoering en ontheffingsprocedures met uiteenlopende mitigatie en compensatieplannen).

Arcadis heeft de verkregen resultaten beoordeeld naar eigen kennis vanuit het onderzoeksgebied. Het rapport inclusief advies is opgesteld door L. Freitag, in samenwerking met L. Haverhals, ecologen bij Arcadis met ruime ervaring met het uitvoeren van vleermuis-, vogel- en zoogdieronderzoek. Arcadis en Staro zijn lid van het Netwerk Groene Bureaus.

4 Resultaten

4.1 Vleermuisonderzoek

Tijdens het najaarsonderzoek in 2020 zijn twee foeragerende gewone dwergvleermuizen en één overvliegende rosse vleermuis waargenomen nabij de woningen van de Generaal van Nijnattenstraat en de Generaal Smislaertstraat, zie Figuur 4.

Tijdens het voorjaarsonderzoek in 2021 is één zomerverblijfplaats en met één individu van de gewone dwergvleermuis aangetroffen in het projectgebied. Daarnaast zijn meerdere foeragerende dieren waargenomen rondom de woningen van de Generaal Dibbetslaan. Naast de gewone dwergvleermuis is één foeragerende laatvlieger waargenomen. De resultaten van het onderzoek, m.u.v. de rosse vleermuis, zijn weergegeven in Figuur 3 en Figuur 4.

Foerageergebied

Gedurende het onderzoek zijn enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen ten zuid- en noordoosten, oosten en noorden van het projectgebied, zie Figuur 3 en Figuur 4. De tuinen van de woningen aan Generaal Dibbetslaan zijn groot, met veel groen waaronder enkele bomen. Hier zijn meerdere gewone dwergvleermuizen gedurende enkele minuten foeragerend waargenomen. In het najaar zijn enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen ten oosten van het projectgebied boven het grasveld en bij de bomen, zie Figuur 5. Het gaat hier niet om essentieel foerageergebied, in de omgevingen van de Generaal Dibbetslaan, Generaal van Nijnattenstraat en de Generaal Smislaertstraat zijn meerdere groene tuinen en is een park aanwezig waardoor de tuinen binnen het projectgebied niet essentieel foerageergebied is.

Zomerverblijfplaats

Tijdens het onderzoek is één zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetroffen bij de achterzijde van de woning aan de Generaal Dibbetslaan 167. Het individu vloog in onder de randdakpannen rechts van de nok tijdens de twee ochtendbezoeken in 2020 en 2021. Het is niet uitgesloten dat de zomerverblijfplaats ook als kleine winterverblijfplaats wordt gebruikt. Ook buiten het projectgebied is een zomerverblijfplaats van gewone dwergvleermuis vastgesteld aan de Generaal Winkelmanstraat 1. De vleermuis vloog tussen de muur en de rand van het kozijn naar binnen.

Kraamverblijfplaats

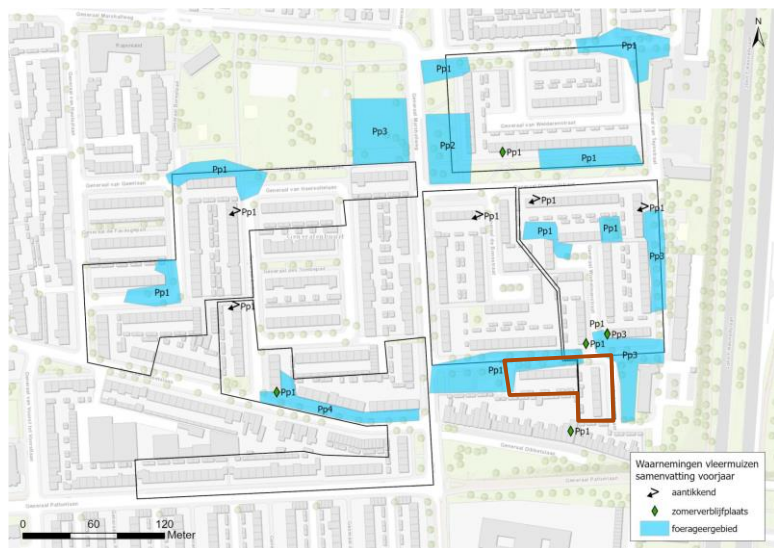
Tijdens het onderzoek zijn in het projectgebied geen kraamverblijfplaatsen van vleermuizen waargenomen.

Paarverblijfplaatsen

Tijdens het onderzoek zijn vier paarterritoria vastgesteld van baltsende gewone dwergvleermuizen, zie Figuur 5 en Figuur 6. Twee daarvan zijn waargenomen bij de woningen aan de Generaal van Nijnattenstraat en de Generaal Smislaertstraat. De andere twee paarterritoria zijn vastgesteld bij de woningen aan de Generaal Dibbetslaan, één aan de oostzijde en één aan de westzijde van het woningblok. Het was niet mogelijk om de exacte locatie van de paarverblijfplaatsen vast te stellen, binnen elk paarterritorium is het paarverblijf aanwezig. Aangenomen wordt dat daarom binnen de paarterritoria twee paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis bij de woningen aan de Generaal Dibbetslaan aanwezig zijn en twee paarverblijven aan de Generaal van Nijnattenstraat en de Generaal Smislaertstraat. Het is niet uitgesloten dat de paarverblijfplaatsen ook als winterverblijfplaats wordt gebruikt.

Figuur 3. Resultaten vleermuisonderzoek aan de Generaal Dibbetslaan voorjaar 2021. Pp= gewone dwergvleermuis, getal= aantal. (Staro, 2021).

Figuur 4. Resultaten vleermuisonderzoek aan de Generaal van Nijattenstraat en de Generaal Smisenaertstraat in 2020 (rood kader). De woningen waren onderdeel van een groter onderzoek. Pp= gewone dwergvleermuis, getal= aantal. (Staro, 2020).

Figuur 5. Resultaten vleermuisonderzoek najaar aan de Generaal Dibbetslaan in 2021. Pp= gewone dwergvleermuis, getal= aantal. (Staro, 2021)

Figuur 6. Resultaten vleermuisonderzoek najaar aan de woningen van de Generaal van Nijattenstraat en de Generaal Smisenaertstraat in 2020 (rood kader). De woningen waren onderdeel van een groter onderzoek. Pp= gewone dwergvleermuis, getal= aantal. (Staro, 2020)

4.2 Broedvogelonderzoek

Tijdens het onderzoek zijn twee soorten broedvogels waargenomen: gierzwaluw en huismus.

4.2.1 Gierzwaluw

Binnen het projectgebied zijn geen nestlocaties waargenomen van de gierzwaluw. Tijdens alle drie de onderzoeks rondes in 2021 zijn gierzwaluwen ten noorden van de woningen van de Generaal Dibbetslaan waargenomen. Hier zijn tijdens een onderzoek in 2020 waarnemingen gedaan van nestlocaties van de gierzwaluw bij de woningen aan de Generaal van Nijnattenstraat 22, 26 en 36. Verder naar het noorden zijn toen nog meer nestlocaties van gierzwaluwen vastgesteld. De waarnemingen van de onderzoeken van 2020 en 2021 zijn weergegeven in Figuur 7.

Figuur 7. Resultaten gierzwaluwonderzoek 2021 aan de Generaal Dibbetslaan en waarnemingen nestlocaties van de 2020. (Staro, 2021).

4.2.2 Huismus

In

Figuur 8 zijn de elementen te zien die onderdeel uit maken van het leefgebied van de huismussen in het projectgebied en de directe omgeving. In Figuur 9 zijn de waarnemingen van huismussen te zien.

Tijdens het onderzoek zijn geen nestlocaties van de huismus waargenomen binnen het projectgebied. Wel maakt het plangebied deel uit van het leefgebied van de huismus. Binnen het plangebied zijn foerageer- en dekkingsmogelijkheden aanwezig die vermoedelijk een essentiële functie hebben voor de huismussen die nestelen in de woningen ten noorden van het plangebied. In de tuin van Generaal Dibbetslaan 151 waren voorzieningen geplaatst door de bewoners met voedsel en water voor vogels: hier zijn dan ook meerdere huismussen waargenomen. De huismussen kwamen vanuit het noorden naar het projectgebied om te foerageren en vlogen daarna weer terug naar de nestlocaties.

Het plangebied ligt op 60 meter ten zuiden van meerdere nestlocaties, bij de woningen aan de Generaal van Nijnattenstraat. Hier zijn tijdens het onderzoek meerdere nestlocaties vastgesteld en uit een onderzoek uit 2020 zijn bij deze woningen in totaal 15 nestlocaties van de huismus vastgesteld, zie Figuur 9. Het is daarom te verwachten dat de tuinen aan de noordzijde van de woningen aan de Generaal Dibbetslaan een belangrijk onderdeel uitmaken van de functionele leefomgeving van de huismus.

Figuur 8. Resultaten huismusonderzoek 2021 aan de Generaal Dibbetslaan, elementen leefgebied in en in de directe omgeving van het projectgebied. (Staro, 2021).

Figuur 9. Resultaten huismusonderzoek in de omgeving van de woningen van de Generaal van Nijmegenstraat en de Generaal Smitsaertstraat in 2020 (rood kader). De woningen waren onderdeel van een groter onderzoek. (Staro, 2020).

4.3 Conclusie soortgericht onderzoek

In Tabel 4 is een samenvatting per deelgebied opgenomen met de waargenomen beschermde verblijfplaatsen van de onderzoeken van Staro in 2020 en 2021.

Tabel 4. Samenvatting aangetroffen beschermde functies.

Soort	Functie	Gen. Dibbetslaan	Gen. V. Nijmegenstraat	Gen. Smitsaertstraat	Totaal
Gewone dwergvleermuis	Zomer- /winterverblijfplaats	1	0	0	5
	Paar- /winterverblijfplaats	2	1	1	
Gierzwaluw	Nest	0	0	0	0
Huismus	Nestplaats	0	0	0	0
	Functioneel leefgebied	Schuilplaatsen	Schuilplaatsen	0	Schuilplaatsen

5 Effectbeschrijving en toetsing

5.1 Effectbeschrijving

In Tabel 5 is per soortgroep opgenomen tot welke beschermingscategorie deze behoort. Soorten waarvoor binnen de Provincie Noord-Brabant een vrijstelling geldt (zie bijlage A), worden niet getoetst. Voor deze soorten geldt wel de zorgplicht, zie paragraaf 6.3.

Tabel 5. Beschermingscategorie van de relevante soorten.

Beschermingscategorie	Soort/soortgroep
Vogelrichtlijnsoorten	Algemene broedvogels (zonder jaarrond beschermd nest)
Vogelrichtlijnsoorten	Huismus, gierzwaluw
Habitatrichtlijnsoorten	Vleermuizen
Andere soorten met vrijstelling	Algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren en amfibieën

In Tabel 6 is per soortgroep voor de (mogelijk) aanwezige soorten en het soortgerichte onderzoek (Staro, 2020 en 2021), een beschrijving gegeven van mogelijke effecten als gevolg van het voornemen tot sloop en nieuwbouw binnen de planning (zie paragraaf 2.2). Daarbij is geen rekening gehouden met eventueel mogelijke mitigerende maatregelen. Op basis van de uitkomst van deze beoordeling is bepaald of een toetsing vereist is en zo ja, welke mitigerende maatregelen nodig zijn.

Tabel 6. Effecten per soortgroep als gevolg van de werkzaamheden.

Soort(groep)	Mogelijke effecten	Toetsing vereist
Algemene broedvogels (zonder jaarrond beschermd nest)	Wanneer de werkzaamheden plaatsvinden tijdens het broedseizoen, kan dit leiden tot verstoring en het doden en/of verwonden van broedvogels indien deze aanwezig zijn in de gebouwen of bomen ten tijde van de werkzaamheden. Dit leidt tot verstoring en vernieling van nesten en tot het vernielen van broedsels of legsels van vogels.	Nee
Broedvogels met jaarrond beschermd	Binnen het projectgebied zijn geen nestplaatsen van huismus of gierzwaluw waargenomen. De werkzaamheden leiden niet tot verstoring en vernieling van nesten en tot het vernielen van broedsels of legsels van vogels. De foerageergebieden en schuilplaatsen van huismus in de achtertuinen van de woningen gaan verloren tijdens de werkzaamheden. Dit leidt tot vernieling van rustplaatsen.	Ja
Algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren	De werkzaamheden leiden mogelijk tot verstoring, doden of vernielen van de verblijfplaats van algemeen voorkomende soorten door het plaatsen van materiaal.	Nee
Amfibieën	De werkzaamheden leiden mogelijk tot verstoring, doden of vernielen van de verblijfplaats van algemeen voorkomende soorten door het plaatsen van materiaal.	Nee
Vleermuizen	De werkzaamheden leiden mogelijk tot verstoring, het verwonden en doden van vleermuizen ten tijde van de werkzaamheden en het vernietigen van verblijfplaatsen.	Ja

5.2 Toetsing

5.2.1 Vleermuizen

Vleermuizen zijn beschermd onder de Wnb, op basis van de Habitatrichtlijn. Ten aanzien van beschermde vleermuizen verbiedt de Wnb het opzettelijk doden of vangen (Art. 3.5, lid 1), het opzettelijk verstoren (Art. 3.5, lid 2) en het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen (Art. 3.5, lid 4).

Gewone dwergvleermuis

Binnen het projectgebied is één zomerverblijf en vier paarverblijven/winterverblijven van gewone dwergvleermuis aangetroffen. De kwetsbare periode voor zomerverblijven is 1 april t/m eind oktober en de kwetsbare periode van paarverblijven 15 juli t/m eind oktober (BIJ12, 2017a). In deze periode kan als gevolg van de werkzaamheden opzettelijk doden of opzettelijke verstoring plaatsvinden (overtreding verbodsbepalingen Art 3.5 lid 1 en lid 2).

Door de geplande werkzaamheden worden vleermuizen mogelijk opzettelijk verstoord, gedood of wordt de verblijfplaats aangetast (Art. 3.5 lid 1, lid 2 en lid 4).

5.2.2 Huismus

Huismus is beschermd onder de Wnb, op basis van de Vogelrichtlijn. Ten aanzien van beschermde vogelrichtlijnsoorten verbiedt de Wnb het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende vogels (Art.3.1 lid 1) en het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren, of het wegnemen van vogelnesten (Art. 3.1 lid 2).

Binnen het projectgebied zijn geen nestlocaties van huismus aangetroffen. Wel zijn er in de achtertuinen van de woningen aan de Generaal Dibbetslaan en Generaal van Nijnattenstraat foerageerlocaties en schuilplaatsen aangetroffen in enkele dichte struiken en coniferen. Foerageer- en schuilplaatsen worden jaarrond gebruikt door huismus. Het slopen van de tuinen heeft tot gevolg dat deze locaties (tijdelijk) verdwijnen (overtreding verbodsbepaling Art. 3.1 lid 2).

6 Mitigatie- en compensatieplan

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de mitigerende maatregelen beschreven die noodzakelijk zijn om overtreding van de verbodsbepalingen zo veel als mogelijk te voorkomen en de compenserende maatregelen die nodig zijn om ongewenste resteffecten te voorkomen. Het toepassen van deze maatregelen voor en tijdens de uitvoering van de werkzaamheden is niet vrijblijvend. De Wnb schrijft namelijk voor dat een ontheffing alleen verleend kan worden als geen andere bevredigende oplossing beschikbaar is en de staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Dat betekent dat wanneer mitigatie in redelijkheid mogelijk is, dit ook verplicht is. Daarnaast zijn veelal ook nadere maatregelen noodzakelijk om tegemoet te komen aan de zorgplicht. Een ontheffing kan alleen worden verleend wanneer de werkzaamheden geen gevolgen hebben op de gunstige staat van instandhouding van de soort. Om dit zeker te stellen kan het nodig zijn een compenserende maatregel uit te voeren. Voor niet (volledig) te mitigeren negatieve effecten dient een ontheffing Wnb te worden aangevraagd.

De geplande werkzaamheden aan Generaal Dibbetslaan en omgeving betreffen sloop van de huidige woningen en nieuwbouw van appartementen. Gelet op het voorkomen van de gewone dwergvleermuis (een zomerverblijf en vier paarverblijven) en huismus (leefgebied) en de voorgenomen werkzaamheden dient voor deze soort ontheffing Wnb aangevraagd te worden voordat de werkzaamheden op deze locatie mogen starten. De ontheffingsprocedure voor een ontheffing op de Wnb duurt 13 weken en kan eenmalig door het Bevoegd Gezag (Omgevingsdienst Brabant Noord) verlengd worden met zeven weken. In de praktijk duurt dit proces, vanwege drukte of de beantwoording van vragen, vaak langer dan de 20 weken.

De volgende algemene stappen gelden bij mitigatie- en compensatiemaatregelen voor de bescherming van natuurwaarden:

1. Voorkomen van aantasting door behoud en maatregelen duurzame instandhouding.
2. Als aantasting resteert: mitigeren van aantasting met behulp van maatregelen en ontheffing met mitigatieplan en onderbouwing, met als doel het 100% voorkomen van overtreding van de verbodsbepalingen in de Wnb. Bij afdoende mitigatie, indien het effect volledig wordt voorkomen, is geen ontheffing nodig.
3. Als ook na mitigatie aantasting resteert: compenseren van aantasting en ontheffing vereist met compensatieplan en onderbouwing van gebrek aan alternatieven en motivatie van zwaarwegend maatschappelijk belang.

Gezien de omstandigheden en de insteek van de werkzaamheden kan met dit mitigatieplan voldaan worden aan de opties één en twee waarbij een deel van de overtredingen te mitigeren is. Een ontheffing is echter wel nog noodzakelijk omdat feitelijk verblijfplaatsen zullen worden vervangen (vernietigd) en er dus geen sprake kan zijn van volledig voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen. Het tijdig plaatsen van tijdelijke vervangende verblijfplaatsen en het plaatsen van permanente verblijfplaatsen mitigeert het grootste deel van de aantasting, wat maakt dat compensatie niet aan de orde is.

Bij verschillende maatregelen is genoemd dat deze onder begeleiding van een ecoloog moeten plaatsvinden. Hier wordt telkens een "ecologisch deskundige" bedoeld, zoals door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RvO) wordt toegelicht: *"een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie."* De persoon moet voldoen aan een van de punten zoals genoemd door RvO:

- Afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie.
- Afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten.
- Werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.
- Aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied.
- Aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming.

6.2 Algemeen

Hieronder zijn algemene maatregelen opgenomen ter voorkoming van overtreding van de verbodsbepalingen:

- Om te voorkomen dat tijdens de werkzaamheden broedende vogels aanwezig zijn, moet buiten het broedseizoen (globaal buiten 1 maart tot 15 augustus) nestlocaties binnen het werkterrein worden gesloopt, of vegetatie aan de gevels worden verwijderd. Daarnaast moeten voor vogels geschikte (en bekende) nestplekken in de bebouwing worden afgesloten;
- Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld. Hierin worden de eisen om overtreding te voorkomen kort opgesomd en concreet vermeld. Daarnaast worden de toe te passen mitigerende maatregelen concreet uitgewerkt, resulterend uit het mitigatieplan en eventueel uit de ontheffing;
- Een kopie van het ecologisch werkprotocol en de ontheffing zijn aanwezig op de uitvoerderskeet bij de aannemer op de bouw en in het bezit van zowel de projectleider van Woonbedrijf en de betrokken ecooloog. Indien er door een daartoe bevoegd persoon gevraagd wordt naar dit document kan deze ter verantwoording van de werkzaamheden worden getoond;
- Tijdens de werkzaamheden voert de betrokken ecooloog steekproefsgewijs controle uit op het naleven van het mitigatieplan en op de volledigheid van het mitigatieplan;
- Bij een calamiteit (visueel aanwezige vleermuizen en broedvogels, nesten met eieren of jongen, etc.), wordt het werk tijdelijk stilgelegd en stelt de ecooloog passende maatregelen voor, in overleg met de aannemer en Woonbedrijf;
- Tijdens de werkzaamheden wordt een logboek bijgehouden van de ecologische begeleiding;
- Na oplevering van het werk door de aannemer wordt een beknopt logboek met eindevaluatie opgeleverd ter onderbouwing van het naleven van het mitigatieplan door de betrokken partijen.

6.3 Zorgplicht

Te allen tijde dient de zorgplicht in acht te worden genomen. In artikel 1.11 van de Wnb is opgenomen dat eenieder voldoende zorg in acht neemt voor in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving. Dit betekent dat er tijdens de uitvoering voldoende zorg genomen moet worden om schade aan soorten te voorkomen en dat er niet onnodig exemplaren worden beschadigd of gedood wanneer dit gemakkelijk te voorkomen is. Deze zorgplicht geldt altijd en overal. In kader van dit project houdt dit onder andere het volgende in:

- Tijdens de werkzaamheden dient in acht te worden genomen dat er incidenteel dieren in de woningen en tuinen aanwezig kunnen zijn. Deze dieren moeten de kans krijgen om te kunnen vluchten. Dit kan door vanuit één richting te werken.
- Bij aanwezigheid dient met een deskundig ecooloog af te worden gestemd wat te doen om te voorkomen dat dieren onnodig worden verstoord of gedood.

6.4 Mitigerende maatregelen vleermuizen

Inleiding

Ter voorkoming van overtredingen van de verbodsbepalingen voor vleermuizen dienen zowel tijdelijke als permanente maatregelen getroffen te worden. Deze maatregelen voorkomen dat artikel 3.5, lid 1 van de Wnb, het doden van dieren, overtreden wordt.

Rekening houdend met de voorgenomen planning om de sloopwerkzaamheden tussen week 10 en week 39 2023 uit te voeren, overlappend met de kwetsbare periode van de gewone dwergvleermuis, worden tijdig tijdelijke voorzieningen geplaatst en door middel van ontmoediging van verblijfplaatsen zoveel mogelijk voldaan aan het voorkomen van verstoring en het mitigeren van negatieve effecten. Deze maatregelen zijn hieronder nader toegelicht.

Tijdelijke mitigatie

Als algemene maatregel voor vleermuizen geldt dat:

- Tijdelijke mitigatie tijdig, voorafgaand aan de ontmoediging en werkzaamheden, geplaatst dient te worden. Plaatsing van tijdelijke voorzieningen heeft plaatsgevonden voor 15 februari 2022, waarmee is voldaan aan de wettelijke gewenningsperiode van 6 maanden. De voorzieningen zijn geplaatst aan eigendom van Woonbedrijf binnen een straal van 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaatsen, waar gedurende de doorlooptijd van de deze werkzaamheden geen onderhoud wordt verricht. Zie Figuur 10 en Bijlage D voor de locaties van de tijdelijke voorzieningen.

- Geschikte verblijven bij tijdelijke vervanging zomerverblijven met <10 dieren, is een kleine kast (50 centimeter hoog, 20-30 centimeter breed, 1 - 2 compartimenten). Voor dit project zijn kasten van het type VMT1 van Unitura geplaatst.

De volgende richtlijnen met specifieke mitigerende maatregelen gelden voor gewone dwergvleermuis op basis van het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017):

- Voor elke aan te tasten of te verwijderen verblijfplaats moeten vier nieuwe (tijdelijke) verblijfplaatsen gecreëerd worden in de vorm van platte vleermuiskasten of plaatvormige voorzieningen. Voor tijdelijke vervanging zomer- of paarverblijfplaatsen (zonder kraamfunctie) met < 10 dieren model A.
- In totaal gaat voor deze werkzaamheden om **20 tijdelijke verblijven**.
- Deze verblijfplaatsen moeten:
  - Binnen het kerngebied van de groep, en dan zo mogelijk binnen 100 meter, eventueel binnen 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats worden geplaatst en dit buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden. Voor tijdelijke kraamverblijven gaat het om een maximale afstand van circa 50 meter vanaf de oorspronkelijke verblijfplaats;
  - Verschillende microklimaten aanbieden voor zomer- of paarverblijfkasten (clustering met verschillende richtingen);
  - Een bezonning kennen van minimaal 10 uur per dag voor kraamverblijfkasten;
  - Een locatie hebben die gelijk of beter van kwaliteit is aan de oorspronkelijke situatie wat betreft hoogte (bij voorkeur op minimaal 3 meter hoogte), aanvliegroete, vrije vliegruimte en lichtvrij en moeten vrij zijn van verstoring en buiten bereik van predatoren;
  - Bij voorkeur aan gebouwen geplaatst worden aan zuidelijke kopgevels, bij uitzondering aan bomen;
  - Wat betreft locaties van tijdelijk vervangende paarverblijven worden afgestemd met reeds ingenomen territoria van mannetjes. Deze verblijfplaatsen moeten tijdig voor de werkzaamheden aanwezig zijn om de dieren te laten wennen aan deze voorzieningen.
- Plaatsing/ophangsing van de kasten dient onder begeleiding van een vleermuisdeskundige plaats te vinden.
- In Figuur 10 is aangegeven waar de tijdelijke voorzieningen zijn opgehangen.

Figuur 10. Locaties tijdelijke vleermuisvoorzieningen.

Ontmoediging

Voor aanvang van de werkzaamheden dienen verblijfplaatsen en mogelijke verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt te worden, zodat ze tijdens de werkzaamheden niet in gebruik zullen zijn. Ontmoediging voor gewone dwergvleermuis mag jaarlijks plaatsvinden in april en in de periode september-oktober. Ontmoediging daarbuiten is niet toegestaan vanwege de kwetsbare winterperiode. Ontmoediging is pas mogelijk na verlening van de ontheffing.

Als algemene maatregel voor vleermuizen geldt dat:

- Voorafgaand aan de werkzaamheden moeten (potentiële) verblijfplaatsen in de gebouwen ontmoedigd en vrijgegeven worden onder deskundige begeleiding en instructie van een ecooloog.
  - Het ongeschikt maken wordt uitgevoerd door alle potentiële en bekende invliegmogelijkheden te inspecteren en te voorzien van een zogenaamde '*exclusion flap*' of anderszins af te dichten, zodat vleermuizen nog wel naar buiten maar niet meer terug in kunnen vliegen.
  - Ontmoedig de woningen wanneer mogelijk in de paarperiode (september-oktober) omdat dit de minst kwetsbare periode is om in te werken
  - Indien dat nog onvoldoende werkt, kan worden overwogen om de betreffende gevels overdadig te verlichten met bijvoorbeeld bouwlampen gedurende meerdere nachten vanaf anderhalf uur na zonsondergang (nadat dieren zijn uitgevlogen) tot zonsopgang gedurende minimaal vijf aansluitende dagen.
  - Een vleermuisdeskundige dient samen met de uitvoerder/aannemer de best passende methode te bepalen, uit te voeren en te controleren/vrijgeven.
- Mochten er tijdens de werkzaamheden onverwacht toch vleermuizen aangetroffen worden, dient direct contact opgenomen te worden met de ecooloog en worden de werkzaamheden tijdelijk stilgelegd.
- Indien tijdelijke verblijfplaatsen geplaatst worden in februari 2022, kan na het verlenen van de ontheffing de woningenblokken met vleermuisverblijven worden ontmoedigd. De eerstvolgende geschikte mogelijkheid voor ontmoediging is in dit geval september-oktober 2022. Na vrijgave door de ecooloog, waarbij op aanwezigheid van gewone dwergvleermuis wordt gecontroleerd, kunnen werkzaamheden vanaf september-oktober 2022 aanvangen bij de desbetreffende woningblokken.

Permanente mitigatie

In nieuwe situatie op te nemen voorzieningen voor de gewone dwergvleermuis om permanent het aanbod en functioneren van verblijfplaatsen te garanderen:

- Voor elke aangetaste of verwijderde verblijfplaats moeten vier nieuwe verblijfplaatsen worden gerealiseerd, dus 20 in totaal voor dit project. De permanente voorzieningen moeten allen inwendig in het gebouw worden geplaatst. Geschikte vervangende verblijven worden tijdens de realisatie van de nieuwbouwappartementen ingebouwd.
- Deze verblijfplaatsen moeten:
  - Worden afgestemd met functies die het gebied tot geschikt zomer/paarverblijf maken;
  - De vervangende kasten dienen binnen 100 of 200 meter van de huidige zomerverblijfplaatsen te worden opgehangen;
  - Een vergelijkbare spreiding in het gebouw hebben als de oorspronkelijke verblijfplaatsen;
  - Zo veel mogelijk dezelfde eigenschappen hebben als de oorspronkelijke verblijfplaatsen;
  - Verschillende microklimaten aanbieden (clustering met verschillende richtingen);
  - Van een met de oorspronkelijke verblijfplaats vergelijkbare materiaalsoort en volume zijn met een vergelijkbare bufferwaarde wat betreft opwarmen en afkoelen;
  - Een locatie hebben die gelijk of beter van kwaliteit is aan de oorspronkelijke situatie wat betreft hoogte (bij voorkeur op minimaal 3 meter hoogte), aanvliegroute, vrije vliegruimte en moeten lichtvrij en vrij zijn van verstoring en buiten bereik van predatoren.
- Inbouwkast bij permanente vervanging zomerverblijven, bijvoorbeeld inbouwsteen van model IB VL 01 (Vivara Pro) of VMPM1(e) (Unitura) zijn hier geschikt voor;
- Plaatsing/ophangings van de kasten dient onder begeleiding van een vleermuisdeskundige plaats te vinden.

Door werkzaamheden te faseren, kunnen voldoende tijdelijke en permanente verblijfplaatsen geplaatst worden binnen het complex. Met het treffen van de bovenstaande maatregelen worden negatieve effecten voor deze soort gemitigeerd met betrekking tot opzettelijk doden of opzettelijk verstoren (Art. 3.5 resp. lid 1 en 2). Negatieve effecten voor deze soort kunnen niet gemitigeerd worden met betrekking tot het beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen (lid 4). Voor deze soort dient dus een ontheffing te worden aangevraagd voor artikel 3.5, lid 4 van de Habitatrichtlijn.

6.5 Mitigerende maatregelen huismus

Inleiding

Ter voorkoming van overtreding op de verbodsbepalingen voor huismus dienen permanente maatregelen getroffen te worden. Met deze maatregelen wordt voorkomen dat artikel 3.1, lid 2 van de Wnb, het vernielen van rustplaatsen, overtreden wordt.

Rekening houdend met de voorgenomen planning om werkzaamheden tussen week 10 en week 39 2023 uit te voeren, overlappend met de kwetsbare periode van de huismus, mag het huidige leefgebied enkel ontmoedigd worden buiten het broedseizoen. Door middel van permanente mitigatie zal het leefgebied tijdens de nieuwbouwfase terug gebracht worden. Deze maatregelen zijn hieronder nader toegelicht.

Tijdelijke mitigatie

Voor het vernietigen van de huidige schuil- en foerageerplaatsen, is geen tijdelijke mitigatie noodzakelijk omdat er voldoende schuilgelegenheid in de omgeving van het plangebied aanwezig is.

Ontmoedigen

De aangetroffen struiken en coniferen die dienen als schuilplekken, mogen enkel verwijderd worden buiten het broedseizoen (indicatief van 1 maart tot 15 augustus). Verwijderen van de vegetatie is pas mogelijk na verlening van de ontheffing.

Permanente mitigatie

Voor het vernietigen van de aanwezige foerageer- en schuilplaatsen van huismus dienen alternatief leefgebied gerealiseerd te worden in de nieuwe situatie. Voor de permanente vervanging van het leefgebied wordt in de realisatiefase van de nieuwbouwappartementen functioneel groen aangeplant die kunnen dienen als schuilplaats en foerageergebied. Het realiseren van nieuw leefgebied kan bijvoorbeeld door:

- Het realiseren van voldoende dekkingsmogelijkheden door de aanplant van doornige stuiken, groenblijvende heesters, klimplanten als klimop of wingerd en dergelijke, met een minimale hoogte van 3 meter;
- Het realiseren van plekken waar gefoerageerd kan worden door bijvoorbeeld het realiseren van ruigtestroken met onkruiden of andere zaaddragende planten, extensief beheer van gazons en perken en het stimuleren van bewoners om vogelvoer aan te bieden.

Met het treffen van de bovenstaande maatregelen worden negatieve effecten voor deze soort gemitigeerd met betrekking tot het vernielen van rustplaatsen (lid 2).

6.6 Samenvatting activiteitenplan

Indien de ontheffing tijdig (uiterlijk september 2022) door het Bevoegd Gezag (ODBN) is verleend, kunnen de activiteiten als volgt plaatsvinden, waarbij rekening wordt gehouden met het toepassen van een fasering van werkzaamheden aan woningblokken met en zonder vastgestelde functies. De werkzaamheden voor de woningblokken zonder vastgestelde verblijfplaatsen voor beschermde soorten kunnen na ontmoediging en vrijgave starten in april 2023, die voor de woningblokken met vastgestelde functies voor beschermde soorten kunnen na ontmoediging en vrijgave in september 2023 starten.

Activiteiten in 2022/2023	j	f	m	a	m	j	j	a	s	o	n	d	j	f	m	a	m	j
Plaatsing tijdelijke verblijfplaatsen vleermuis																		
Minimale gewenningsperiode vleermuis																		
Ontmoediging vleermuis																		
Vrijgave door ecooloog																		
Start werkzaamheden																		
Doorloop werkzaamheden																		

7 Ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming

7.1 Inleiding

Woonbedrijf vraagt ontheffing Wnb aan voor:

- Gewone dwergvleermuis; artikel 3.5, lid 4 (vernietiging vaste rust- en verblijfplaats) van de Habitatrichtlijn;
- Huismus; artikel 3.1, lid 2 (vernielen of beschadigen van rustplaatsen) van de Vogelrichtlijn.

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode 1 september 2022 t/m 31 december 2024.

Woonbedrijf vraagt ontheffing Wnb aan onder de volgende belangen:

- In het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten: gewone dwergvleermuis (art. 3.8, lid 5, onderdeel b, subonderdeel 3°).

7.2 Andere bevredigende oplossing

Zoals beschreven in hoofdstuk 5 is middels een aantal mitigerende maatregelen en het gefaseerd uitvoeren van de voorgenomen werkzaamheden een groot deel van de potentiële overtredingen van de verbodsbepalingen voorkomen. Voor het voorkomen van de resterende overtredingen bestaat geen andere bevredigende oplossing. Andere denkbare oplossingen staan de uitvoering van het project namelijk in de weg.

Doordat sloop en nieuwbouw van de desbetreffende woningen plaatsvindt, zijn de werkzaamheden locatiegebonden. Een alternatief voor het uitvoeren van deze werkzaamheden is het verduurzamen van de woningen. Echter zijn de huidige woningen aan de Generaal Dibbetslaan, Generaal van Nijnattenstraat en Smislaertstraat van slechte staat, waardoor het renoveren van de huidige woningen geen reële mogelijkheid is. Daarom is er gekozen om de woningen te slopen en te vervangen voor nieuwe woningen die voldoen aan de huidige duurzaamheidsnormen.

7.3 Wettelijke belangen

De ontheffing wordt aangevraagd onder het belang van de Habitatrichtlijn: de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Het project wordt uitgevoerd in relatie tot het landelijke Energieakkoord ter terugdringing van energieverbruik en de uitstoot van broeikasgassen, door sloop met nieuwbouw van energie-onzuinige woningen. Dit komt ten goede aan het milieu, volksgezondheid en biodiversiteit (duurzame nest- en verblijfvoorzieningen geïntegreerd in de constructie) en geeft tevens uitvoering aan de structuurvisie van de gemeente waarin onder andere het volgende staat: "Voor een toekomstbestendige woonomgeving is het belangrijk dat deze in staat is om veranderingen op het gebied van klimaat op te vangen. Onderzoek van het KNMI wijst uit dat toenemende klimaatverandering tot gevolg heeft dat zware regenbuien en hittegolven in de toekomst vaker zullen voorkomen. Voor een toekomstbestendige woonomgeving moet daarom gewerkt worden aan het opvangen van regenwater bij zware buien (zodat het niet de woningen en tuinen instroomt) en het maken van voldoende afkoelende beplanting om tijdens hittegolven de buitentemperaturen niet te veel te laten stijgen (om gezondheidsproblemen te voorkomen)". Door de huidige woningen te vervangen door energiezuiniger woningen, draagt Woonbedrijf daarnaast bij aan het verlagen van de klimaatverandering.

Klimaatverandering kan leiden tot belangrijke economische schade als gevolg van:

- Zeespiegelstijging met risico op overstromingen en verzilting.
- Vergroting weersextremen (extreme regenval en langere droogteperiodes).
- Beperkingen in zoetwatervoorzieningen.
- Toenemend risico op (infectie)ziekten en plagen.
- Bedreiging van de energievoorziening.

Door de sloop van oude woningen en nieuwbouw van energiezuinige woningen, wordt een reductie in CO₂-uitstoot en daarmee een afname in het gebruik van fossiele brandstoffen gerealiseerd. Door de aanpak wordt een substantiële bijdrage geleverd aan het beperken van klimaatverandering. Het beperken van de (gevolgen van) klimaatverandering dient derhalve een groot maatschappelijk openbaar belang en draagt bij aan de volksgezondheid.

Daarnaast is de sloop en nieuwbouw van de woningen is verbonden met de volksgezondheid en veiligheid. De situatie van de woningen voldoet op dit moment niet aan de huidige kwaliteit eisen voor binnenklimaat volgens vigerende landelijke normen zoals het Bouwbesluit 2012. Zie artikel 3.21 van dat besluit met betrekking tot wering van vocht van buiten en artikel 5.3 met betrekking tot thermische isolatie. De gebouwen zijn slecht geïsoleerd, ramen zijn niet goed geïsoleerd en de kozijnen zijn verouderd, waardoor er is sprake van vochtintrede via gevels en schoorstenen. Door de grote temperatuurverschillen, door beperkte isolatie en te veel vocht in de woningen ontstaat condensatie en schimmelvorming, wat het binnenklimaat verslechtert. Dit is een landelijk erkent probleem bij alle niet goed geïsoleerde of gebrekkig na geïsoleerde woningen en daarmee ook speerpunt bij diverse, mede door de rijksoverheid betrokken, akkoorden zoals het Lente Akkoord.

De bewoners van de woningen produceren vocht: elke volwassene zweeft per dag ongeveer 1 liter vocht uit. Samen met koken en wassen brengt dat dagelijks 10 tot 20 liter vocht in de woning. In een slecht geïsoleerde woning condenseert dat vocht op de koudste oppervlakken, zoals glas of metaal. Vocht in huis kan daarnaast te wijten zijn aan verschillende andere oorzaken, zoals: optrekkend vocht, insijpelen van regenwater, condensatie, een lekke leiding, enzovoort. Ook kan vocht ervoor zorgen dat chemische stoffen zoals formaldehyde uit bouwmaterialen vrijkomen.

Vocht in huis beschadigt eigendom en vormt een bedreiging voor de gezondheid. Mensen kunnen gezondheidsklachten ondervinden door vocht in de woning. Het is niet duidelijk welke specifieke factoren in een vochtige woning hiervoor verantwoordelijk zijn. Vocht bevordert de ontwikkeling van schimmels, bacteriën en huismijt, die een bedreiging vormen voor de gezondheid van de bewoners. Wetenschappelijke studies bij adolescenten die ademhalingsstoornissen hebben, tonen aan dat 83% van de gevallen van astma, astmatische bronchitis en chronische bronchitis en 87% van de gevallen van chronische neusverkoudheid, voorkomen bij adolescenten die in vochtige huizen wonen. 20 à 30% van de bevolking lijdt aan ademhalingsallergieën (Bron: www.perfectkeur.nl). In ander onderzoek is daarnaast een consistente associatie gevonden tussen vocht in de woning en het voorkomen van luchtwegsymptomen zoals hoesten en piepen. Het is waarschijnlijk dat schimmels een rol spelen in de relatie tussen vochtige woningen en gezondheidseffecten, maar een kwantitatieve onderbouwing hiervan ontbreekt nog (Bron: www.rivm.nl).

Woonbedrijf streeft naar een beleid waarbij woningen tijdig worden gecontroleerd op kwaliteit. Op basis daarvan wordt beoordeeld of het noodzakelijk is een woning of een complex van woningen te renoveren of te slopen. Het verbeteren van het binnenmilieu van woningen, scholen en kindercentra is één van de speerpunten uit de Nationale aanpak Milieu en Gezondheid van de overheid (Bron: www.rivm.nl). Door de sloop met nieuwbouw zullen de woningen technisch in betere staat verkeren en beter geïsoleerd zijn. Hierdoor kunnen enerzijds de energielasten sterk verlaagd worden en anderzijds het comfort en het binnenmilieu verbeterd worden.

Concluderend zullen de woningen door de nieuwbouw technisch in betere staat verkeren en beter geïsoleerd zijn. Door de renovatie kunnen enerzijds de energielasten sterk verlaagd worden en anderzijds het comfort en het binnenmilieu verbeterd worden. Het project draagt daarmee bij aan de verbetering van de volksgezondheid doordat vocht en tocht in huis worden beperkt. Op basis van bovenstaande is dan ook onderbouwd dat er sprake is van een belang om de woningen te renoveren.

7.4 Staat van instandhouding

Dit rapport, in combinatie met de rapportages van het soortgericht onderzoek (zie Bijlage B en Bijlage C), dient ter onderbouwing dat de voorgenomen ingreep, met inachtneming van alle mitigerende maatregelen, niet leidt tot een effect met als gevolg een wezenlijke invloed op de aangetroffen gewone dwergvleermuizen en huismussen. Uitgangspunt van het mitigatieplan is dat het aantal verblijfplaatsen niet wordt verminderd en de populaties behouden blijven, waardoor de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt. Er treden ten aanzien van de aanwezige populaties gewone dwergvleermuis en huismus geen permanent negatieve effecten op door het project.

Om ervoor te zorgen dat diersoorten duurzaam beschermd worden, wordt gemitigeerd conform het Kennisdocument gewone dwergvleermuis en huismus. Daarin worden richtlijnen gegeven voor het aantal verblijven (vermenigvuldiging met een factor), de ophangplekken en de wijze waarop tijdelijke en permanente voorzieningen zorgen voor continuïteit in het aanbod aan verblijven, er worden richtlijnen gegeven voor het realiseren van schuil- en foeragegelegenheden voor huismus. Met deze aanpak is maximale garantie op de staat van instandhouding van de betreffende soorten.

Soorten kunnen – en zullen – (tijdelijk) uitwijken naar woningen en groen in de directe omgeving en daarbij al of niet gebruik maken van de aangeboden tijdelijke voorzieningen.

Door de aanwezigheid van groen in de directe omgeving blijft de wijk ondanks de werkzaamheden geschikt als leefgebied en foerageergebied voor de aangetroffen soorten. Tevens zijn in de omgeving geschikte plekken geconstateerd waarvan ook een deel bewoond is. De aanwezigheid van de vleermuizen in de directe omgeving, het intact blijven van leefgebied en mogelijkheid naast de aangeboden tijdelijke mitigatie maakt de kans op herkolonisatie van de wijk en alternatieve verblijfplaatsen en nestlocaties na de werkzaamheden aannemelijk.

Samen met de hierboven beschreven aspecten worden effecten op korte termijn opgevangen door de tijdelijke mitigatie die met voldoende gewenningstijd geplaatst is in de directe omgeving van het projectgebied, en door de nog aanwezige groenvoorzieningen en woningen. Door vervolgens voldoende permanente mitigerende maatregelen te realiseren wordt te allen tijde ruim aan de mitigatietaakstelling voldaan. Daarmee zijn te allen tijde voldoende alternatieve verblijfplaatsen aanwezig en komt de staat van instandhouding van de soorten niet in het geding.

Bijlage A Wettelijk kader Wnb – soortbescherming

Algemeen

De Wet natuurbescherming (Wnb) is op 1 januari 2017 in werking getreden. De wet is in de plaats gekomen van de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. De wet is ingedeeld in hoofdstukken en kent een algemeen deel (hoofdstuk 1), delen over Natura 2000-gebieden (hoofdstuk 2), soorten (hoofdstuk 3), houtopstanden, hout en houtproducten (hoofdstuk 4), verder delen die gaan over vrijstellingen, beschikkingen en verplichtingen (hoofdstuk 5), financiële bepalingen (hoofdstuk 6), handhaving (hoofdstuk 7), overige bepalingen (hoofdstuk 8) en tot slot een beschrijving van het overgangsrecht (hoofdstuk 9) en een beschrijving van de wijziging van overige wetten (hoofdstuk 10). In navolgende paragrafen is een samenvattende beschrijving van de voor dit rapport relevante delen van de wet gegeven.

Zorgplicht

De Wnb kent een algemene zorgplicht. Deze houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen om schade aan soorten te voorkomen, ook voor soorten die niet beschermd zijn (artikel 1.11, lid 1). Dit houdt in ieder geval in dat handelen of nalaten van handelen dat schadelijk kan zijn zo veel mogelijk achterwege gelaten dient te worden (artikel 1.11, lid 2). Deze algemene zorgplicht geldt altijd en overal, met slechts als uitzondering handelingen die op grond van de Visserijwet worden uitgevoerd (artikel 1.11, lid 3).

Categorieën

De wet onderscheidt drie categorieën van beschermde soorten, namelijk:

- Soorten Vogelrichtlijn, ook wel Vogelrichtlijnsoorten genoemd (Wnb §3.1).
- Soorten Habitatrichtlijn, ook wel Habitatrichtlijnsoorten genoemd (Wnb §3.2).
- Andere soorten (Wnb §3.3).

Soorten Vogelrichtlijn

Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn zijn in Nederland beschermd. De soorten van artikel 1 van Vogelrichtlijn zijn alle vogelsoorten die op het Europese grondgebied van de lidstaten van de EU voorkomen. Het deel daarvan dat van nature in Nederland voorkomt, is dus beschermd (artikel 3.1 lid 1).

Soorten Habitatrichtlijn

In deze categorie vallen alle in het wild levende dieren zoals genoemd in (artikel 3.5 lid 1):

- bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn,
- bijlage II bij het Verdrag van Bern of;
- bijlage I bij het Verdrag van Bonn;

en (in hun natuurlijke verspreidingsgebied) planten van soorten, genoemd in (artikel 3.5, lid 5):

- bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of;
- bijlage I bij het Verdrag van Bern.

Het gaat hierbij dus om meer dan alleen de soorten van de Habitatrichtlijn (namelijk ook soorten van de conventies van Bern en Bonn). Omdat echter in de Wnb §3.2 "soorten Habitatrichtlijn" als titel heeft, wordt dit ook hier zo gebruikt om deze groep van beschermde soorten aan te duiden.

Andere soorten

Naast de soorten waarvan de bescherming op Europees niveau verplicht is gesteld, is er ook een aantal soorten op nationaal niveau beschermd. Dit is dus een "nationale kop" op de Europese bescherming. Het gaat hierbij om soorten die zeer zeldzaam en/of bedreigd zijn, en waarvan het duurzaam voortbestaan niet is verzekerd als geen beschermingsmaatregelen worden getroffen. De soorten waar het om gaat zijn opgenomen op de bijlage bij de wet (artikel 3.10, lid 1 onder a en c).

Verbodsbepalingen

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om (artikel 3.1):

- in het wild levende vogels te doden of te vangen (lid 1).
- opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen (lid 2).
- eieren te rapen en deze onder zich te hebben (lid 3).
- opzettelijk te storen (lid 4), tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (lid 5).

Voor Habitatrichtlijnsoorten is het verboden om (artikel 3.5):

- in het wild levende dieren in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen (lid 1).
- opzettelijk te verstoren (lid 2).
- eieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen (lid 3).
- de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of te vernielen (lid 4).
- planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen (lid 5).

Voor Andere soorten is het verboden om (artikel 3.10, lid 1):

- in het wild levende dieren opzettelijk te doden of te vangen (onderdeel a);
- de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen (onderdeel b).
- vaatplanten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen (onderdeel c).

Hierboven is voor Vogelrichtlijnsoorten en Habitatrichtlijnsoorten aangegeven dat verstoring niet is toegestaan. Niet iedere verstoring in het kader van de wet is relevant is. Het moet gaan om verstoring die voor soorten in potentie wezenlijke gevolgen heeft. Een tijdelijke verandering van gedrag valt hier niet zonder meer over. Zie voor meer informatie het volgende tekstkader.

Juridisch kader verstoring beschermde soorten

Niet iedere toename van verstoringsbronnen leidt tot een daadwerkelijk effect dat in het kader van de wet is voorzien als verstoring. Voor een individu dat sprake is van opzettelijke verstoring als niet in de directe omgeving (tijdelijk) uitwijkmogelijkheden voor handen zijn en de functionaliteit van het leefgebied door verstoring wordt aangetast. Dit si verschillende keren bevestigd door de Raad van State. Hieronder staan twee delen van uitspraken waarin dit bevestigd is:

ECLI:NL:RVS:2009:BI3701: "Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (onder meer in de uitspraak van 21 november 2007 in zaak nr. 200607283/1) geldt als uitgangspunt dat niet ieder plan dat tot gevolg heeft dat een beschermde diersoort zich moet aanpassen aan de veranderde omgeving, moet worden aangemerkt als een opzettelijke verontrusting in de zin van artikel 10 van de Ffw."

ECLI:NL:RVS:2020:1125: "Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (onder meer in de uitspraak van 23 juni 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BM8836), geldt bij de uitleg van artikel 10 van de Flora- en faunawet als uitgangspunt dat niet ieder plan dat tot gevolg heeft dat een beschermde diersoort zich moet aanpassen aan de veranderde omgeving een opzettelijke verontrusting is in de zin van die bepaling. Het tijdelijk (doen) wegvluchten voor werkzaamheden naar een rustiger plek kan niet worden aangemerkt als opzettelijke verontrusting in de zin van deze bepaling. De Afdeling volgt deze interpretatie eveneens ten aanzien van het in het vierde lid van artikel 3.1, vierde lid, van de Wnb neergelegde verbod van opzettelijke storing."

Gedragcodes, vrijstellingen en ontheffingen

Gedragcode

De in het voorgaande beschreven verbodsbepalingen zijn niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd volgens een door de minister van LNV vastgestelde gedragscode (artikel 3.31, lid 1). Het moet dan gaan om handelingen die plaatsvinden in het kader van:

- a. Een bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer.

- b. Een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of de bosbouw.
- c. Een bestendig gebruik.
- d. Ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Vrijstelling

Provinciale staten en de minister van LNV kunnen vrijstelling verlenen van de verbodsbepalingen (artikel 3.3, lid 2-4; artikel 3.8, lid 2-5; artikel 3.10, lid 2). Voor zover het gaat om de hiervoor beschreven verbodsbepalingen, kan in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting een ontheffing worden verleend van de verbodsbepalingen van artikel 3.1, 3.5 en 3.10, dus ten aanzien van alle beschermde soorten. Een vrijstelling mag alleen worden verleend wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Deze zijn gelijk aan de voorwaarden waaronder een ontheffing verleend kan worden (zie hieronder).

Voor welke soorten een vrijstelling geldt, verschilt per bevoegd gezag (ministerie van LNV en de afzonderlijke provincies). De lijst met vrijgestelde soorten van het ministerie is alleen van toepassing op handelingen waarvoor de minister van EZ het bevoegd gezag is. Voor handelingen waarvoor gedeputeerde staten het bevoegd gezag zijn, geldt de vrijstellingslijst van de betreffende provincie. De Provincie Noord-Brabant heeft een algemene vrijstelling verleend voor de volgende soorten:

Amfibieën

- Bastaardkikker
- Bruine kikker
- Gewone pad
- Kleine watersalamander
- Meerkikker

Zoogdieren

- Aardmuis
- Bosmuis
- Dwergmuis
- Dwergspitsmuis
- Egel
- Gewone bosspitsmuis
- Haas
- Huisspitsmuis
- Konijn
- Ondergrondse woelmuis
- Ree
- Rosse woelmuis
- Tweekleurige bosspitsmuis
- Veldmuis
- Vos
- Wild zwijn
- Woelrat

Ontheffing

Voor soorten waarvoor (in de betreffende provincie) geen vrijstelling geldt, moet wanneer niet volgens een gedragscode wordt gewerkt een ontheffing worden aangevraagd wanneer er een handeling wordt uitgevoerd waardoor een verbodsbepalingen van artikel 3.1, 3.5 of 3.10 van de Wnb wordt overtreden (artikel 3.3 lid 1 en 3; artikel 3.8 lid 1 en 3; artikel 3.10 lid 2). Of deze ontheffing kan worden verleend, hangt af of voldaan wordt aan de voorwaarden. De voorwaarden waaraan moet worden voldaan, verschillen per beschermingscategorie:

Voor Vogelrichtlijnsoorten moet voor een ontheffing worden voldaan aan de volgende voorwaarden (artikel 3.3, lid 4):

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing (onderdeel a).
- Het project is nodig (onderdeel b):
  - 1°. in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
  - 2°. in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
  - 3°. ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
  - 4°. ter bescherming van flora of fauna;

- 5°. voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt, of
- 6°. om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan;
- De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort (onderdeel c).

Voor Habitatrichtlijnsoorten moet voor een ontheffing worden voldaan aan de volgende voorwaarden (artikel 3.7, lid 5):

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing (onderdeel a).
- Het project is nodig (onderdeel b):
  - 1°. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
  - 2°. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
  - 3°. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
  - 4°. voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
  - 5°. om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (onderdeel c).

Voor Andere soorten geldt in aanvulling op alle voorwaarden voor Habitatrichtlijnsoorten ook dat het project nodig is voor één of meerder van de aanvullende wettelijke belangen (artikel 3.10, lid 2):

- In het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of van kleinschalige bouwactiviteiten, met inbegrip van het daarop volgende gebruik van het gebied of het gebouwde (onderdeel a).
- Ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen (onderdeel b).
- Ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden (onderdeel c).
- Ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren (onderdeel d).
- In het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw (onderdeel e).
- In het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer (onderdeel f).
- In het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied (onderdeel g).
- In het algemeen belang (onderdeel h).
- Bestendig gebruik (onderdeel i).

Geen andere bevredigende oplossing betekent -ook in combinatie met de in artikel 1.11 beschreven zorgplicht- dat wanneer een overtreding redelijkerwijs te voorkomen is, en ontheffing niet mogelijk is. De werkzaamheden moeten dan op zodanige wijze worden uitgevoerd dat er geen overtreding van de wet plaatsvindt. Te denken valt aan het kappen van bomen buiten het broedseizoen, of het afzetten van en het wegvangen van soorten in het werkgebied.

Eigen verantwoording

Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens ontstaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of er mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk.

NATUURTOETS DIBBETSLAAN

Bijlage B Resultaten soortgericht onderzoek Generaal Dibbetslaan

INVOEGEN: RAPPORTAGE STARO

NATUURTOETS DIBBETSLAAN

Bijlage C Resultaten soortgericht onderzoek Generaal van Nijnattenstraat en Generaal
Smisenaertstraat

INVOEGEN: RAPPORTAGE STARO

Bijlage D Rapportage tijdelijke voorzieningen, Unitura

INVOEGEN: Tijdelijke voorzieningen generaal dibbetslaan eindhoven, Unitura

NATUURTOETS DIBBETSLAAN

Colofon

NATUURTOETS DIBBETSLAAN
GENERALENBUURT, EINDHOVEN

KLANT
Stichting Woonbedrijf SWS.Hhvl.

AUTEUR

ONZE REFERENTIE
D10044932:54

DATUM
25 februari 2022

STATUS
Concept

GECONTROLEERD DOOR

Over Arcadis

Arcadis is een toonaangevend wereldwijd ontwerp- en consultancybureau voor de natuurlijke en gebouwde omgeving. Wij maken het verschil voor onze klanten en de maatschappij met doeltreffende, duurzame en digitale oplossingen. Met 27.000 mensen in meer dan 70 landen genereerden we in 2020 een omzet van €3,3 miljard. Wij ondersteunen UN-Habitat met kennis en expertise om leefomstandigheden te verbeteren in gebieden getroffen door de gevolgen van de klimaatverandering.

www.arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 220
3800 AE Amersfoort
Nederland

T +31 (0)88 4261261

Arcadis. Improving quality of life

Volg ons op

[arcadis-nederland](https://www.linkedin.com/company/arcadis-nederland)

[arcadis_nl](https://twitter.com/arcadis_nl)

[ArcadisNetherlands](https://www.facebook.com/ArcadisNetherlands)